

ДЕМОГРАФСКА ПОЛИТИКА

Население, Том 36, Книжка 1, юни 2018, 129-166

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

В ТЪРСЕНЕ НА СЪВРЕМЕННИ РЕШЕНИЯ ЗА СЪВМЕСТЯВАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ, ИКОНОМИЧЕСКИТЕ И ДЖЕНДЪРНИТЕ ПОЛИТИКИ

Катя ВЛАДИМИРОВА

*Институт за изследване на населението и човека при БАН,
Департамент Демография*

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1113, УЛ. „Акад. Георги Бончев“, бл. 6

✉ kvladimirova@hotmail.com

Резюме: Студията се фокусира върху концептуални и системни аспекти на съвременното развитие на населението, икономиката, правото и семейството. Водещият подход е системният за изследването и особено за формирането и провеждането на съвременните политики в областта на развитието на населението в тясна връзка и зависимост с развитието на икономиката, равнопоставеността и свободното движение на населението. Развитието на съвременните интеграционни процеси, преструктурирането на икономиката, новите технологии и развитието на правото на избор в значителна степен предопределят много от процесите на демографското развитие. Тези и други аспекти предопределят необходимостта от ново виждане и нови политики за икономическо и демографско развитие, за съвместяване на демографското развитие и главно раждането и развитието на децата с равните права и участие на жените и мъжете във възпроизводството на населението и на материалните и духовни блага на обществото.

Целта на студията е да открие необходимостта от нов подход в търсенето на решения и провеждането на взаимосвързани политики за развитие на населението и икономиката, както и с политиките за свободно движение и равните права и възможности за различните.

Направените изводи и предложения за съществени промени в акцента и обхвата на демографската политика, за демографска политика, която има за цел не само и не толкова числеността на населението и броя на ражданията, а развитието на населението чрез всеобщо и непрекъснато образование, изграждане на потенциал за развитие и справяне на индивидите, за достъпа и участието на всички в производството, за съвместяване бъдещото развитие на икономиката и населението с качествено възпроизводство на населението и работната сила, за съчетаване на участието в производството и възпроизводството на населението с равнопоставеността по пол. На тази основа се обосновава необходимостта политиките за развитието на населението да са адекватни на сегашното и бъдещото развитие и изискванията по отношение на човека, да отчитат и максимално гарантират правата на свободно движение и развитие на отделния индивид и населението като цяло.

Ключови думи: демографско развитие; нова икономика; миграции; равни възможности по пол; политики за развитие на населението; икономиката и социална сфера; джендър политики; съвместяване на актуални и взаимосвързани политики.

Статията да се цитира по следния начин:

Владиминова, К. (2018). В търсене на съвременни решения за съвместяване на демографските, икономическите и джендърните политики. *Население*, Том 36, 1, 129-166. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© К. Владинова, 2018

Статията е постъпила през м. юли 2017

Приета за публикуване през м. януари 2018

Публикувана онлайн през м. юни 2018

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

DEMOGRAPHIC POLICY

Nasselenie Review, Volume 36, Number 1, June 2018, 129-166
ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)
<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

IN SEARCH OF MODERN-TIME SOLUTIONS TO RECONCILE DEMOGRAPHIC, ECONOMIC AND GENDRE POLICIES

Katya VLADIMIROVA

*Institute for Population and Human Studies – Bulgarian Academy
of Sciences Department of Demography*

BULGARIA, Sofia 1113, Akad.G. Bonchev St, bl. 6

✉ kvladimirova@hotmail.com

Abstract: *The study is focused on conceptual and systemic aspects of the contemporary development of population, economy, law and family. A systematic approach is leading in this study, especially concerning designing and implementation of current policies in the area of population development in connection and interrelation with the development of economy, equal treatment and free movement of population.*

Evolution of current integration processes, restructuring of economy, new technologies and development of free choice significantly determine a number of demographic processes. These and some other aspects are the grounds for the need of a new perspective and new policies for economic and demographic development, for reconciling demographic development and, above all, childbearing and development of children with equal rights and participation of women and men in population reproduction and in production of material and spiritual goods of society.

This study aims at highlighting the need of a new approach in the search of solutions and in implementing interconnected policies for development of population and economy as well as policies for free movement and equal rights and opportunities of those different.

The conclusions are drawn and the proposals are made for substantial changes to the focus and scope of demographic policies; for demographic policy aiming not only and not so much at the population size and the number of births but at development of population through universal and continuing education, at creation of growth potential in individuals and capacity building to handle the situation, at the access and participation of all in production, at reconciling of future development of economy and population with quality of population and labour force's reproduction, at reconciling the participation in production and population reproduction with gender equality. On this basis, the need is justified of population development policies to be adequate to current and future evolution and to requirements with regard to man as well as to take the utmost account and ensure the rights of free movement, human and population development.

Keywords: demographic development; new economy; migrations; equal opportunities by gender; population; economy and social sphere development policies; gender policies; reconciling of effective and interconnected policies.

The article can be cited as follows:

Vladimirova, K. (2018). V tarsene na savremennite reshenia za savmestyavane na demografskite, ikonomicheskite i dzhendarnite politiki. [In search of modern-time solutions to reconcile demographic, economic and gendre policies]. *Nasselenie Review*, Volume 36, 1, 129-166] ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© K. Vladimirova, 2018

Submitted – July 2017

Revised – January 2018

Published – June 2018

The author has read and approved the final manuscript.

УВОД

Развитието на населението се предопределя както от дългосрочните тенденции в развитието на неговите два основни естествени фактори (раждаемост и смъртност), но и от външни фактори, предопределящи интензивността на неговото механично разместване по териториите на света, континентите и отделните държави. Сред най-значимите фактори за демографското развитие е развитието на икономиката, нейната структура и ефективност – създадените възможности за участието на различните групи от населението по пол и възраст в създаването на доходи и увеличаването на общественото и лично благоденствие. Благоденствието на населението на всяка държава е неговата най-важна цел, смисъл и основание за нейното съществуване. Основа и най-големи възможности за реализирането на тази цел са политиките и конкретните действия, които всяка държава и нейните управляващи органи взимат и изпълняват. Възможностите за реализирането на демографските политики в значителна степен се предопределя от развитието на икономиката. От дълбока древност развитието на икономиката се предопределя от населението, неговото естествено и механично движение, географско разпределение, възрастова и образователно-професионална структура. Най-често в основата и целите на териториалните премествания на населението са сигурността и възможностите за по-добър живот на отделния индивид, неговите деца, семейство.

Възможностите за образование и заетост в икономиката на мъжете и жените от различните групи и населени места създават едни или други възможности или предизвикателства за развитието на населението както за неговото естествено възпроизводство, така и за механичното му движение и участие в създаването на богатство и неговото преразпределение. В съвкупност всички те се влияят от много фактори, далеч не само чисто демографски, а много повече от ефектите на икономическото, политическото, социалното, климатичното, военното и друго развитие. И не само поотделно, но сложно преплетено е отражението на тези фактори на демографското развитие и при това не само непосредствено, но с дългосрочни и често необратими последици. Все повече и за България се налага да отчита, че през последните години се увеличи движението на населението между континенти и държави, в основата на което са водените военни действия, политически репресии, съществуващият глад, мизерия и стремежът за физическо оцеляване. Възможностите за участие в икономиката и бъдещето на децата често е основен мотив за преместване все повече през държави и континенти. България, като държава от периферията на Европа и в близост до Азия и Африка, от където са последните масови миграционни движения към Европа като зона на мир, икономически и социален просперитет, е все повече свързана не само с миграционното движение на собственото ѝ население, но и участник в трансконтиненталното движение на населението. През последните почти три десетилетия тя не само е един от най-активните участници в емиграцията на населението от Източна Европа, но през последните години и приемаща държава на влизачи в страната много имигранти и бежанци от държави от Азия и Африка. Вярно е, че целта на последните е главно достигането до развитите в икономическо и социално отношение държави от западна и северна Европа, но някои остават в

България – било поради провежданата през последните години политики на ЕС в това отношение, било по силата на международни правни норми, напр. че бежанците трябва да останат в първата приемаща държава, в т.ч. и България, когато те идват от държава не-членка на ЕС.

Развитието на съвременната икономика, в т.ч. и в България, изисква все повече включване на мъжете и жените, а състоянието и перспективите на осигурителната система – удължаване на участието в производството и непрекъснатото обучение. Съвременната организация на труда и производството, конкуренцията на пазара на труда и други изискват все по-висока заетост, дисциплина на труда и други, които създават затруднения за съчетаване на семейния с професионалния живот, заетостта – с раждането и отглеждането на децата. Миграционните движения създават много повече предизвикателства в това отношение, оказват влияние непосредствено на раждаемостта, възможностите за раждане и отглеждане на повече деца. Правилното разбиране на комплексния и сложно преплетен характер на факторите и условията за развитието на населението е изключително важен и предопределящ за избора на адекватна демографска политика като част от политиките, предопределящи развитието на населението и икономиката на страната.

Съвременната оценка и избор на демографска политика предполага отчитане на всички тези особености, а не само на един или два от многото демографски фактори и процеси. Не само промяната в човека, в неговия избор и свобода на решения, но и промяната на икономиката и нейното изискване за качествена работна сила, развитието на демокрацията и осигуряването на свободно движение на населението, равни права и социална сигурност, условията за личностно развитие и реализация, избор на свобода и качество на живот и много други предопределят демографското поведение на населението – местоживеене, брачност, раждаемост, избор за броя на родени деца, както и за броя на абортите или несклучването на брак и много други.

Решаваща е ролята на личния избор, развитието на индивидуалните права, които водят до приемането или отхвърлянето на несъобразените с тях политики. Решенията на индивидите, двойките са различни по поколения, равнище на образование, религия, държави и континенти, повече или по-малко различни от тези на техните родители. Всичко това и още много други фактори и условия трябва да отчита съвременната демографска политика. На съвременния етап тя в много по-голяма степен трябва да отчита сложната съвкупност от икономически, демографски и други фактори, но и развитието на индивидуалните права, демократичните ценности, на равните права и възможности по пол, възраст, етноси, раси и други.

НОВИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕД РАЗВИТИЕТО НА ИКОНОМИКАТА И НАСЕЛЕНИЕТО

Икономиката и равнището на живот се променят. Все повече важни стават, и особено при младите поколения, стандартът на живот, професионалната реализация, личностното развитие и свободното време на